

**HUOLTAJIEN AJATUKSIA KEHOTUNNEKASVATUKSESTA
VARHAISKASVATUKSESSA**



Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö
Sosionomikoulutus, Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

Syky 2021

Kia Korvakangas

Lotta Lähteenmäki

Laura Puronaho

Tekijä	Kia Korvakangas, Lotta Lähteenmäki, Laura Puronaho	Vuosi 2021
Työn nimi	Huoltajien ajatuksia kehotunnekasvatuksesta varhaiskasvatuksessa	
Ohjaajat	Päivi Veikkola	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää huoltajien ajatuksia kehotunnekasvatuksesta varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö antoi tietoa huoltajien näkökulmasta kehotunnekasvatuksesta ja siitä, miten he kokivat sen näkyvän varhaiskasvatuksen arjessa. Opinnäytetyön tilaajana oli Akaan kaupungin Sahurin päiväkot.

Opinnäytetyö oli laadullinen tutkimus, ja tutkimuksen aineisto kerättiin sähköisen Webropol-kyselylomakkeen avulla. Kyselylomake lähetettiin Sahurin päiväkodin neljän varhaiskasvatusryhmän huoltajille. Vastauksia kyselyyn saatiin 14 kappaletta. Aineisto analysoitiin teemoittelun avulla. Tietoperusta koostui keskeisten käsitteiden lisäksi lapsen kehosta, sillä kehotunnekasvatuksen perustana on lapsen keho, sen tutkiminen, kehittyminen ja siinä tapahtuvat muutokset.

Tutkimuksen tulosten perusteella huoltajat kokivat kehotunnekasvatuksen ristiriitaiseksi aiheeksi. Osa huoltajista nimesi pieniä asioita kehotunnekasvatuksesta osana varhaiskasvatuksen arkea, kun taas osa huoltajista ei kokenut sen näkyvän heille päin mitenkään. Vaikka kehotunnekasvatus ei näkyisi huoltajille, pitivät he sen sisällyttämistä varhaiskasvatukseen tärkeänä jo varhaisessa vaiheessa.

Avainsanat kehotunnekasvatus, lapsen keho, seksuaalikasvatus, varhaiskasvatus

Sivut 30 sivua ja liitteitä 3 sivua

Author Kia Korvakangas, Lotta Lähteenmäki, Laura Puronaho Year 2021
Subject Guardians' thoughts on body emotion education in early childhood education
Supervisors Päivi Veikkola

ABSTRACT

The aim of this thesis was to find out the guardians' thoughts on body emotion education in early childhood education. Body emotion education is a new concept that parents and professionals can use when referring to sexuality education for children. The thesis provides information about the guardians' perspective on body emotion education and its visibility in everyday early childhood education. The thesis was commissioned by the city of Akaa.

The thesis was a qualitative study, and the research material was collected using an electronic Webropol questionnaire which was sent to the guardians of four early childhood education groups at Sahuri daycare centre. 14 responses were received. The material was analyzed by thematizing. In addition to the keywords, the knowledge base dealt with a child's body, as the body emotion education is based on the child's body, exploring the body, and the development and changes that take place in the body.

Based on the results of the study, the guardians found body emotion education a controversial topic. Some of the guardians named little things as part of the daily life of early childhood education, while some of the guardians did not find it visible to them in any way. Even if body emotion education was not visible to the guardians, they thought it is important to include it in early childhood education at an early stage.

Keywords body emotion education, child's body, sexuality education, early childhood education

Pages 30 pages and appendices 3 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tutkimuksen keskeisimmät käsitteet	2
2.1	Kehotunnekasvatus	2
2.2	Seksuaalikasvatus	3
2.3	Turvataitokasvatus	5
3	Tutkimuksen tietoperusta	7
3.1	Varhaiskasvatuksen tavoite ja tehtävä	7
3.2	Lapsen keho	8
3.3	Seksuaalisuuden portaat	10
3.3.1	Olet ihana!	10
3.3.2	Tykkäyskaveri	10
3.3.3	Vanhempien ihailu	11
3.3.4	Idolit	12
4	Aikaisemmat tutkimukset	12
5	Tutkimuksen tavoite ja toteutus	14
5.1	Laadullinen tutkimus	14
5.2	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	16
5.3	Aineistonhankinta	17
5.4	Aineiston analyysi	18
6	Tulokset	19
6.1	Kehotunnekasvatuksen näkyminen arjessa	20
6.2	Toiveet kehotunnekasvatuksesta	22
6.3	Kehotunnekasvatuksen herättämiä ajatuksia	23
7	Johtopäätökset	24
8	Pohdinta	25
	Lähteet	28

Kuvat, taulukot ja kaavat

Kuva 1	Turvataidot ja lapsen keho	6
Kuva 2	Missä varhaiskasvatusryhmässä lapsesi on?	20

Taulukko 1 Miten kehotunnekasvatus näkyy mielestäsi varhaiskasvatuksen arjessa tällä hetkellä?.....	21
Taulukko 2 Kuinka toivot kehotunnekasvatuksen näkyvän varhaiskasvatuksen arjessa?.....	23
Taulukko 3 Millaisia ajatuksia kehotunnekasvatus sinussa herättää?.....	24

Liitteet

Liite 1	Saatekirje
Liite 2	Kyselylomake
Liite 3	Aineistonhallintasuunnitelma

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia huoltajien kokemuksia kehotunnekasvatuksesta varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tilaajana on Akaan kaupungin Sahurin päiväkoti. Opinnäytetyö antaa tietoa huoltajien näkökulmasta ja siitä, miten he kokevat kehotunnekasvatuksen. Haluamme myös itse oppia teoritiedon kautta aiheesta lisää ja siitä, miten tulevaisuuden varhaiskasvatuksen opettajina voimme lisätä kehotunnekasvatusta varhaiskasvatuksen arkeen. Tutkimuskysymyksiksi asetettiin: ”Miten huoltajat kokevat kehotunnekasvatuksen varhaiskasvatuksen arjessa?” ja ”Mitä odotuksia ja ajatuksia huoltajilla on aiheeseen liittyen?”

Kehotunnekasvatuksen tutkiminen osana varhaiskasvatusta on yhteiskunnallisesti merkittävää tällä hetkellä, sillä se on iso osa varhaiskasvatuksen arkea ja aihetta otetaan esille yhä enemmän. Aihe on ajankohtainen, koska Vaara (2020) teki opinnäytetyön lasten seksuaalikasvatuksesta varhaiskasvatuksessa ja kyseisessä opinnäytetyössä on jatkotutkimusehdotuksena haastatella huoltajia ja heidän käsityksiään sekä odotuksiaan. Tällä hetkellä opinnäytetöitä sekä kandidaatin tutkielmia on tehty haastatteleamalla varhaiskasvatuksen työntekijöitä. Koemme tämän takia tärkeäksi haastatella myös huoltajia.

Monet kokevat, ettei seksuaalikasvatus kuulu vielä varhaiskasvatukseen. Sanaa seksuaalikasvatus ei kuitenkaan tämän hetken tutkimuksen valossa kannata välttämättä käyttää varhaiskasvatuksessa siitä puhuttaessa, vaan sana kehotunnekasvatus kuvaa aihetta paremmin (Väestöliitto, n.d.-a). Tämän takia opinnäytetyön nimeksi valikoitui seksuaalikasvatuksen sijaan kehotunnekasvatus. Sosionomin osaamisen kannalta on tärkeää olla tietoinen kehotunnekasvatuksen merkityksestä ja mahdollisuuksista. Kehotunnekasvatus on oleellinen osa jo pienten lasten terveystietoa (Väestöliitto, n.d.-a). Kiinnostuimme lasten kehotunnekasvatuksesta, koska koemme, että varhaiskasvatuksen opinnoissa ammattikorkeakoulussa ei aihetta käydä tarpeeksi läpi sekä aihe on usein vaiettu yhteiskunnassa.

Lapset viettävät paljon aikaa varhaiskasvatuksessa, jolloin varhaiskasvattajana työskentelevän rooli lapsen kasvattajana on suuri. Kun lasta askarruttaa jokin, hän kysyy

kysymyksen lähellä olevalta aikuiselta missä vain tilanteessa. Varhaiskasvatuksessa ei välttämättä joka päivä törmää lapsen avoimeen seksuaaliseen käyttäytymiseen, minkä takia siihen ei osata varautua etukäteen tai varhaiskasvattaja ei tiedä miten asiaa käsitellä lapsen kanssa. Varhaiskasvattajan tietous aiheesta tuo keinoja käsitellä eteen tulevia tilanteita. (Kangaskoski, 2016, s. 197)

2 Tutkimuksen keskeisimmät käsitteet

Keskeisimpiä käsitteitä tässä opinnäytetyössä ovat kehotunnekasvatus, seksuaalikasvatus sekä turvataidot. Vaikka opinnäytetyö käsittelee aihetta kehotunnekasvatus, niin luvussa 2.2 avataan myös käsite seksuaalikasvatus. Kehotunnekasvatus on nimenomaan pienten lasten seksuaalikasvatusta. Jos varhaiskasvatuksessa käytettäisiin sanaa seksuaalikasvatus, voisi se antaa huoltajille vääränlaisen mielikuvan kyseisestä kasvatuksen osa-alueesta. Monesti aikuiset yhdistävät seksuaalisuuden seksiin ja yhdyntään. Käyttämällä käsitettä kehotunnekasvatus voidaan välttää väärinkäsityksiä. Käsitteenä seksuaalikasvatus on kuitenkin tärkeä ja oleellinen osa tätä opinnäytetyötä, koska aiheena se liittyy kehotunnekasvatukseen läheisesti.

2.1 Kehotunnekasvatus

Kehotunnekasvatus on laajasti 0–8-vuotiaan lapsen hyvinvointia koskeva kokonaisuus, joka sisältää pienten lasten seksuaali- ja turvataitokasvatuksen. Se on myös lapsentasoista tietoa lapsen omasta kehosta, tunteista ja oikeuksista. Kehotunnekasvatusta tulisi toteuttaa kotona, varhaiskasvatuksessa, koulussa sekä koko yhteiskunnassa. Lasten seksuaalisuuden kuuluisi olla luonnollista sekä avointa. (Väestöliitto, n.d.-a) Kehotunnekasvatusta ohjaavia asiakirjoja ovat Opetushallituksen varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ohjeet sekä Maailman terveysjärjestön WHO:n julkaisema ohje ”Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa”, joka on ohje viranomaisille sekä asiantuntijoille seksuaalikasvatuksen sisällöstä 0–18-vuotiaille (Väestöliitto, n.d.-b).

Kehotunnekasvatuksen tarkoituksena ei ole tuoda mitään aikuisten maailmaan kuuluvaa lasten maailmaan, vaan sen tavoitteena on saavuttaa myönteinen kehoitsetunto sekä kehonkuva ja hyvä tunne omaa kehoa kohtaan (Koskiluoma, 2020; Cacciatore & Ingman-

Friberg, 2016, ss. 84–85). Lapsi oppii kehotunnekasvatuksen avulla hyväksymään erilaisuuden sekä arvostamaan erilaisia kehoja (Cacciatore & Ingman-Friberg, 2016, ss. 84–85).

Tunnetaidot ovat olennainen osa kehotunnekasvatusta. Lapset tarvitsevat ja hakevat tietoa kehostaan sekä tarvitsevat taitoa suojata ja kunnioittaa koskemattomuuttaan. He tarvitsevat myös tunnetaitoja eli sitä, miten näyttää omia negatiivisia ja positiivisia tunteita sekä miten käsitellä ja ilmaista omia kehossa tuntuvia tunteita. Lasten tunnetaidot sekä tiedot tunteiden käsittelystä antavat lapselle turvallisuutta ja lisäävät näin ollen heidän hyvinvointiaan. On tärkeää pohtia yhdessä lapsen kanssa, kuinka omien tunteiden kanssa pärjää sekä miten ottaa toisten tunteet huomioon. Lapselle tulee opettaa, että kaikista tunteista saa puhua ja jokaisella tunteet tuntuvat eri tavalla, eri kohdassa kehoa. Lapsi tarvitsee tukea tunteiden käsittelyyn ja siihen, miten tunteita näytetään. (Cacciatore & Ingman-Friberg, 2016, ss. 84–85)

2.2 Seksuaalikasvatus

Seksuaalikasvatus on laaja käsite, johon sisältyvät tunteet, keho ja kehitys, läheisyys ja itsetunto, moninaisuus ja ihmissuhteet, hyvinvointi ja terveys, normit ja tavat sekä oikeudet (Kangaskoski, 2016, s. 198). Seksuaalisuus ja seksuaalikasvatus ovat jokaisen oikeus, ja seksuaalisuus alkaakin siitä hetkestä, jolloin lapsi syntyy. Ihminen syntyy seksuaalisena olentona, ja seksuaalisuus muuttuu ja kulkee mukana läpi elämän. (Väestöliitto, n.d.-d) Lapsen seksuaalikasvatus tulee aloittaa jo lapsen odotusaikana. Mikäli lapsella on vanhempia enemmän kuin yksi tulee vanhempien yhdessä miettiä, miten he toteuttavat ja tukevat lapsen seksuaalikasvatusta sekä seksuaalisuutta. Seksuaalikasvatus ei vaadi erityistä osaamista. Seksuaalikasvattajan tulee olla luonteva ja olla hyväksynyt oma seksuaalihistoriansa. Lapsi tarvitsee aikuista kysymään, kuuntelemaan sekä antamaan oikeaa tietoa ja erityisesti olemaan läsnä. Tärkeintä on, että lapselle välittyy se, kuinka tärkeää seksuaalikasvatus on. (Kihlström, 2020, ss. 24–25)

Seksuaalikasvatusta tarvitaan kaikissa ikävaiheissa, ja kaikilla ihmisillä on oikeus saada tietoa seksuaaliterveydestä (Väestöliitto, n.d.-d). Seksuaaliterveydellä tarkoitetaan hyvinvoinnin tilaa, joka koostuu fyysisestä, psyykkisestä, emotionaalisesta ja sosiaalisesta

kokonaisuudesta. Se tarkoittaa lapsilla eri asioita kuin aikuisella. Lapsen seksuaaliterveys on mahdollisuutta oppia ja toimia ikätasonsa mukaisesti. Lapset saavat tutustua tunteisiinsa ja omaan kehoonsa turvassa sekä tarpeen mukaan ohjattuna. Läheiset ihmissuhteet ja kosketus vahvistavat lapsen hyvinvointia ja seksuaaliterveyttä. (Väestöliitto, n.d.-c)

Kaikki se, mitä lapselle puhutaan ja miten häntä kosketetaan, on seksuaalikasvatusta. Lapsella on keho, sen toiminnot sekä oppimisprosessi, uteliaisuus ja leikkisyys mukana, minkä vuoksi lapsi on aina seksuaalinen. Lapsen oppimisprosessiin kuuluu, että lapsi rekisteröi koko ajan, mitkä asiat ovat sallittuja ja mitkä kiellettyjä. Se, mistä aikuinen suuttuu ja miten aikuinen näyttää suuttumuksen, hämmentymisen tai hermostumisen, vaikuttaa lapseen ja hänen seksuaalisuutensa kehittymiseen. (Kangaskoski, 2016, s. 198)

Seksuaalikasvatuksen tavoitteena on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin sekä kehityksen tukeminen. Se edistää itsetuntoa, itsensä sekä muiden arvostamista sekä antaa tietoutta ihmisten moninaisuudesta, oikeuksista ja toisten kunnioittamisesta. (Cacciatore, n.d.) Yksi seksuaalikasvatuksen keskeisistä tarkoituksista on opettaa ihmissuhde- ja vuorovaikutustaitoja, joita jokainen ihminen tarvitsee. Seksuaalikasvatus on tiedon jakamista ikätasoon sopivalla tavalla. Lapsien kanssa seksuaalikasvatus on esimerkiksi kysymyksiin vastaamista, tunne- ja turvataitojen sekä kehonosien nimien opettelua. Monesti kolmevuotiaana lapset alkavat ihmetellä mistä vauvat tulevat, koska heille on tyypillistä ihmetellä kaikkea näkemäänsä ja kuulemaansa. Aikuisten on helppo keskustella lasten kanssa asiasta, jos se heistä tuntuu luonnolliselta tai luontevalta. (Kihlström, 2020, ss. 21–22)

Seksuaalisuus on osa terveyttä sekä hyvinvointia. Seksuaalikasvatus on osa kasvatustyötä samalla tavalla kuin hampaiden hoito tai liikennekasvatus. Kun lapsille opettaa seksuaalikasvatusta, hän oppii kokemaan itsensä arvokkaaksi ja hyväksymään oman seksuaalisuutensa. Tämä ohella lapsi oppii myös, miten muut ihmiset tulee ottaa huomioon ja miten kohdellaan tasa-arvoisesti ihmisiä. Seksuaalikasvatukseen kuuluu myös lapsen suojeleminen, johon sisältyvät turvataidot sekä oman ja toisen kehon rajojen kunnioittaminen. (Kihlström, 2020, ss. 22–23) Lasten ymmärryksen lisääminen omasta kehosta, rajoista ja seksuaalisuudesta toimii samalla seksuaalisen väkivallan ehkäisynä, kun lapsi oppii miten toimia, jos joku rikkoo hänen kehonsa rajoja (Koskiluoma, 2020; Kihlström, 2020, ss. 22–23). Lapselle tulee opettaa, että turvalliselle aikuiselle on tärkeä kertoa, jos on

tapahtunut jotain ikävää. Turvataitojen opettaminen lapsella on osa hänen kasvatustaan ja tiedon lisäämistä. Niiden opettaminen voi tuntua vaikealta, mutta se ei saa estää lasten suojelemista. (Kihlström, 2020, ss. 22–23)

2.3 Turvataitokasvatus


Lapsen tulee oppia turvataitoja, koska aikuiset eivät aina voi suojella lasta. Turvataitojen avulla lapsi oppii pitämään huolta itsestään sekä puolustamaan omia rajojaan. Sen lisäksi lapsi oppii myös kunnioittamaan omaa sekä muiden kehoa ja ihmisarvoa. Turvataitoja lapsi tarvitsee myös kaverisuhteissaan, esimerkiksi lasten välisissä tutkimusleikeissä.

Turvataitokasvatus opettaa lasta päättämään omista kehonosista. Lapsi oppii mihin saa koskea, mihin saa sanoa ei ja milloin saa lähteä pois. Tämän kasvatuksen avulla lapset voivat rohkaistua kertomaan omista peloista ja huolista sellaisille aikuisille, joihin he luottavat. (Väestöliitto, n.d.-e)

Lapsen turvataitoihin kuuluu uimapukusääntö, jonka avulla lapsi oppii, että uimapuvun alla olevat kehonosat ovat lapsen omia alueita ja näistä alueista lapsella on oikeus määrätä itse. Kukaan muu ei saa katsoa, koskea tai puhua uimapuvun alla olevista alueista ilman lapsen lupaa. Uimapukusäännön avulla lapsi oppii tuntemaan myös omat yksityiset alueensa sekä sanomaan ei, jos sääntöä rikotaan. (Väestöliitto, n.d.-e)


Väestöliiton (2020) julkaisema Turvataidot ja lapsen keho -juliste (Kuva 1.) avaa käsitystä lapselle hänen kehonosistaan, uimapukusäännöstä, kosketuksen säännöstä sekä kolmen kohdan säännöstä. Julisteen tarkoituksena on opettaa lapselle tietoa sekä osaamista näistä asioista ja sitä, kuinka lapsi suhtautuu niihin omassa kehossaan. Turvataidot ja lapsen keho -julistetta voidaan käyttää varhaiskasvatuksessa, koulussa, neuvolassa sekä kotona kehotunnekasvatuksen tukena. (Väestöliitto, n.d.-f)

Kuva 1. Turvataidot ja lapsen keho -juliste. (Väestöliitto, 2020)

 **Väestöliitto**

TURVATAIDOT JA LAPSEN KEHO

TIETO, TAITO JA ASENNE



**NIMET
IHMISKEHON
ERI OSILLE**

MITÄ LAPSEN TULEE TIETÄÄ

Kerro lapselle ihmiskehon kaikista eri osista.

Opeta lapselle sanat, joilla kehon eri osia kutsutaan.

Tutustu lapsen kanssa ihmiskehoon eri tavoin: katsokaa kuvia, piirtäkää ja leikkikää.

MITÄ LAPSEN TULEE OSATA

Lapsi tietää, että kaikista kehon osista saa puhua aikuisten ja muiden lasten kanssa.

Lapsi osaa puhua omasta kehostaan.

Lapsi osaa käyttää sopivia ja hyväksytyjä nimiä kehon osista.


MITEN LAPSI SUHTAUTUU KEHOONSA

Ihmiskehon kaikki osat ovat yhtä hyviä.

On tärkeää arvostaa ja hoitaa omaa kehoa.

Kaikenlaiset kehot ovat yhtä hyviä.

On hyvä, että on monenlaisia kehoja.



**UIMAPUKU-
SÄÄNTÖ**

MITÄ LAPSEN TULEE TIETÄÄ

Kerro lapselle, että uimapuvun alla olevat kehon osat ovat lapsen omia alueita.

Lapsi saa määrätä niistä itse.

Kukaan ei saa koskea uimapuvun alla olevia paikkoja, katsoa niitä tai puhua niistä ilman lapsen lupaa.

Tutustu lapsen kanssa uimapuku-sääntöön eri tavoin: katsokaa kuvia, piirtäkää ja leikkikää.

MITÄ LAPSEN TULEE OSATA

Lapsi erottaa kehon yksityiset alueet, joita ei tarvitse näyttää kenellekään, jos ei halua.

Lapsi tietää, että toinen voi katsoa tai tutkia toisen uimapuvun alla olevia paikkoja vain, jos se on molempien mielestä sallittua ja mukavaa.


Lapsi tuntee uimapukusääntönsä ja osaa sanoa ei, jos joku rikkoo sääntöä.

MITEN LAPSI SUHTAUTUU KEHOONSA

Kehossa on erityisiä, yksityisiä ja arvokkaita paikkoja.

Niitä pitää ja saa suojata.

Niitä ei näytetä kaikille, vaikka ne ovat hyviä ja arvokkaita.



**KOSKETUKSEN
SÄÄNTÖ**

MITÄ LAPSEN TULEE TIETÄÄ

Kerro lapselle, millä eri tavoilla toista voi koskettaa. Toista ihmistä saa koskettaa vain, jos se tuntuu toisen mielestä mukavalta ja sallitulta.

Kosketus ei saa tuntua pahalta kehossa, eikä siitä saa tulla paha mieli.

Jokainen tietää itse parhaiten, miltä kosketus tuntuu ja haluaako sitä.

Hyvä kosketus ei ole salaisuus.

Hyvästä kosketuksesta tulee turvallinen ja hyvä olo.

Huono kosketus sattuu, pelottaa tai suututtaa.

MITÄ LAPSEN TULEE OSATA

Lapsi osaa kysyä luvan, ennen kuin koskettaa toista, esimerkiksi suukottaa tai koskee yksityisiä paikkoja.

Lapsi osaa tunnistaa, että on erilaisia kosketuksia, jotka tuntuvat eri tavoin.

Lapsi osaa tunnistaa oman tunteensa.

Lapsi osaa sanoa ei, jos ei halua kosketusta.

Lapsi uskoo, jos toinen lapsi sanoo ei kosketukselle.


MITEN LAPSI SUHTAUTUU KEHOONSA

Lapsella on valta päättää siitä, kuka koskettaa hänen kehoaan.

Toisen ihmisen kehoa pitää aina kunnioittaa.

Kaikilla on oikeus määrätä omasta kehostaan, ja sitä pitää aina kunnioittaa.

Kukaan ei saa puhua rumalla tavalla kenenkään kehosta, sillä se voi satuttaa ja tuntua toisesta pahalta.



**KOLMEN
KOH DAN
SÄÄNTÖ**

MITÄ LAPSEN TULEE TIETÄÄ

Opeta lapselle kolmen kohdan sääntö.

Jos jokin tilanne tai kosketus tuntuu pahalta:

1. Sano Ei.
2. Lähde pois.
3. Kerro tutulle ja turvalliselle aikuiselle.

MITÄ LAPSEN TULEE OSATA

Lapsi osaa toimia oikealla tavalla, jos tilanne on pelottava tai tuntuu pahalta.

Lapsi osaa tunnistaa pahalta tuntuvan kosketuksen ja läheisyyden ja kieltäytyä siitä, jos se tuntuu pahalta.

Lapsi osaa hakea apua.

MITEN LAPSI SUHTAUTUU KEHOONSA



Lapsi saa puolustaa itseään.

Aikuiset auttavat lasta noudattamaan kolmen kohdan sääntöä.

Lapsi voi ja saa hakea aikuisilta apua.

Turvallisille aikuisille kannattaa kertoa, jos kosketus on tuntunut pahalta.

vaestoliitto.fi/lapsijaseksuaalisuus

Kun elämä askarruttaa

3 Tutkimuksen tietoperusta

Tässä luvussa avataan opinnäytetyön aiheen kannalta tärkeää teoreettista perustaa, joka pohjustaa lapsen kehotunnekasvatusta. Varhaiskasvatuksen tavoite ja tehtävä ovat oleellista teoriaa, koska opinnäytetyössä käsitellään huoltajien ajatuksia kehotunnekasvatuksesta varhaiskasvatusympäristössä. Lapsen keho on kehotunnekasvatuksen perusta, koska kehotunnekasvatus pohjautuu siihen, että lapsi tutustuu omaan kehoonsa, siinä tapahtuviin muutoksiin sekä tunteisiin. Seksuaalisuuden portaavat kuvaavat lapsessa tapahtuvia muutoksia ja tunteita sekä seksuaalisuuden kehittymistä varhaiskasvatusikäisellä lapsella.

3.1 Varhaiskasvatuksen tavoite ja tehtävä

Varhaiskasvatus on pedagogisesti suunniteltua lapsen kehitystä ja kasvua tukevaa toimintaa, joka pohjautuu hoidon ja opetuksen muodostamaan kokonaisuuteen. Varhaiskasvatusta ohjaavat varhaiskasvatustalaki sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joka on valtakunnallinen määräys. Jokaisella kunnalla on kuitenkin oma varhaiskasvatussuunnitelma, joka pohjautuu valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. (OPH, n.d.)

Varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on luoda kaikille lapsille yhdenmukaiset edellytykset kasvulle, kehitykselle sekä oppimiselle. Varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa varhaiskasvatuksen toteuttamista. Siellä määritellään varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan raamit. (OPH, 2018, s. 7) Näitä ovat esimerkiksi laaja-alaisen osaamisen alue, joka koostuu viidestä alakohdasta ja oppimisen osa-alue, joka koostuu myös viidestä alakohdasta (OPH, 2018, s. 36).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitaan useassa kohdassa kehotunnekasvatuksen toteuttamisesta. Kuitenkaan käsitteitä kehotunnekasvatus tai seksuaalikasvatus ei mainita suoraan varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Yksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvo on ihmisenä kasvaminen. Sen tavoitteena on, että varhaiskasvatushenkilöstö tukee lasten kasvua ihmisenä, jolloin lapsi oppii suhtautumaan itseensä, muihin ihmisiin ja ympäristöön oikealla tavalla. Henkilöstön on tärkeää ohjata lapsia keskustelemaan arvoista ja ihanteista sekä kannustaa lapsia

hyväksymään jokainen omana itsenään. Nämä edellä mainitut liittyvät olennaisesti kehotunnekasvatuksen tavoitteisiin. (OPH, 2018, s. 20)

Varhaiskasvatuksen tavoitteen ja tehtävän arvoperustana toimii muun muassa lapsen oikeudet sekä terveellinen ja kestävä elämäntapa. Lapsen oikeuksissa mainitaan, että jokaisella lapsella on oikeus käsitellä tunteita sekä ristiriitoja, ja tätä myöten kokeilla sekä oppia uusia asioita. Lapsella on myös oikeus ilmaista itseään, omia ajatuksiaan ja saada tukea niiden ilmaisuun, sekä rakentaa käsitystä itsestään ja omasta identiteetistään. Terveellisen ja kestävä elämäntavan arvoissa mainitaan, että lapsille tulee tarjota mahdollisuuksia kehittää omia tunnetaitojaan sekä esteettistä ajatteluaan. (OPH, 2018, s. 21) Laaja-alaisen osaamisen yksi alakohta on itsestä huolehtiminen ja arjen taidot. Tässä kohdassa mainitaan, että lapsia tulee auttaa tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelystä. Lasten tunnetaitoja on mahdollista vahvistaa, kun yhdessä heidän kanssaan havaitaan, tiedostetaan sekä nimetään tunteita. Myös oman sekä muiden ihmisten kehojen kunnioittamisen ja suojelemisen ohjaaminen on varhaiskasvatuksen tehtävä. (OPH, 2018, s. 26)

3.2 Lapsen keho

Lapsi on utelias ja kiinnostunut omasta kehostaan, minkä vuoksi on tärkeää nimetä lapselle kehonosia, kun hän oppii ensimmäiset sanansa. Vanhempien tehtävänä on opettaa lapselle kehonosia ja puhua kaikista kehonosista samanarvoisesti. Opettaessa lapselle kehonosia on sanoista tultava ilmi se, mistä paikasta on kyse. Usein sukupuolielimet jäävät helposti aikuisilla mainitsematta, vaikka jokainen kehonosa on yhtä tärkeä. Lasta voi hämmäntää, jos joillekin kehonosille ei ole nimeä tai ne sivuutetaan keskusteluissa. (Sippel, 2019, s. 18) Näin ollen seksuaalisuutta kuvaavaa sanavarastoa olisi hyvä kehittää jokaisen perheen sisällä omanlaiseksi (Kinnunen, 2001, ss. 17–18). Kun lapsille puhuu kaikista kehonosista hyväksyvästi, lapsi oppii tuntemaan oman kehonsa myönteisenä. Lapsi rakastaa jokaista kehonosaansa ja on ylpeä niistä. Kun kaikista kehonosista puhutaan avoimesti, tulee lapselle myös rohkeutta kysyä kehoon liittyviä asioita. (Sippel, 2019, s. 18)

Aikuisten tulee olla tarkkoja, miten he puhuvat omista sekä muiden kehoista. Lapselle jää mieleen helposti, jos aikuinen puhuu omasta tai toisen kehosta moittien. Tällöin lapsi alkaa nähdä omat kehonosansa eriarvoisina, pahoina tai jopa häpeällisinä, jolloin tästä on vaikea

oppia pois. Aikuinen voi nähdä jonkin kehonosansa vähempiarvoisena lapsuudessa kokemansa asian vuoksi. Tämän vuoksi on tärkeää miettiä suhtautumista omaan sekä toisten kehoihin, mutta myös siihen, miten reagoi kosketukseen. Kosketuksen olisi hyvä olla luonnollista sekä hyvää, koska ihminen tarvitsee kosketusta. Läheisyys ja kosketus tuovat ihmiselle kokemuksen hyväksytyksi tulemisesta omana itsenään. Lapsen saadessa hyvää sekä hänen hyväksymäänsä kosketusta, lapsen itseluottamus ja turvan tunne kasvaa. Tällä on suuri merkitys siihen, miten lapsi suhtautuu läheisyyteen, omaan kehoon ja mielihyvään vanhempana. Positiivisilla kokemuksilla lapsen itseluottamus kasvaa ja minäkuva kehittyy. (Sippel, 2019, s. 19)

On luonnollista, että lapsi löytää omat sukuelimensä ja kiinnostuu niistä jossain vaiheessa. Lapsen kiinnostus omia sukupuolielimiään kohtaan on samanlaista uteliaisuutta kuin vauvalla, joka tutkii varpaitaan ensimmäisen kerran. Kiinnostus lapsella menee ohitse sitten, kun hän alkaa pitämään sukupuolielimiänsä yhtä luonnollisena ruumiinosana kuin esimerkiksi varpaita tai korvia. Lapset usein ymmärtävät tutkiessaan itseään, että he voivat saada mielihyvätunnetta koskettamalla sukuelimiään. Kyse ei kuitenkaan ole masturbaatiosta, vaan lapsi kokee sen mukavia tuntemuksia tuottavana leikkinä. (Kinnunen, 2001, ss. 17–18)

Lapsi tutustuu omaan kehoonsa tutkimalla, haistamalla, maistamalla sekä leikkimällä. Lapselle tulee antaa lupa tutkia ja koskettaa omaa kehoaan, sekä opettaa missä ja miten kehoa voi tutkia. Yleisin leikki, jossa omaa ja toisten kehoja tutkitaan, on lääkärileikit. Näistä leikeistä lapselle pitää opettaa se, että molemmista pitää tuntua hyvältä leikkiä sitä, eikä ketään saa pakottaa tekemään asioista, joita ei halua. Lapselle pitää opettaa omat rajat leikkien suhteen; mikä tuntuu hyvältä ja mistä leikistä ei pidä. (Sippel, 2019, s. 42)

Lapselle tulisi opettaa seksuaalisuuteen liittyviä asioista, koska kukaan ei opi niitä yksin. Hänelle tulee avata asioita lapsen ikätasoonsa nähden sopivalla tavalla kertoen, että seksuaalisuuteen liittyvät asiat ovat myönteisiä ja nautinnollisia. Opettamalla lapselle, että on olemassa yksilöllisiä rajoja sekä sosiaalisia sääntöjä, hän oppii kunnioittamaan niitä. Tarkoituksena on, että lapsi oppii arvostamaan erilaisia kehoja sekä ihmisen yksilöllisyyttä. Lopputuloksena on lapsen myönteinen itsetunto sekä myönteinen asenne toisten kehoihin.

Lapselle tulee opettaa myös itsestä huolehtimisen taidot ja tiedot, jolloin hänelle kehittyy taito erottaa myönteinen ja kielteinen läheisyys. (Sippel, 2019, ss. 43–44)

3.3 Seksuaalisuuden portaat

Seksuaalisuuden portaat on tunnekasvatusmalli sekä seksuaalikasvatusmalli, joka kuvastaa seksuaalisuuden kehittymistä. Se ohjaa tunnistamaan kehitysvaiheita, joita jokainen lapsi ja nuori käy lävitse. (Cacciatore, n.d.)

3.3.1 Olet ihana!

Ensimmäinen porras on nimeltään ”Olet ihana!”, joka sijoittuu lapsen ikävuosille 0–4. Lapsi esittelee omaa kehoaan innoissaan, ja hän kokee oman kehonsa täydellisenä. Lapsi myös koskettelee omaa kehoaan ja nauttii alastomuudesta. Jokainen leikkikaverin halaus sekä pusu ovat ihania palkintoja, ja leikkikaverin rakkaus tuntuu mukavalta. Erilaisille paikoille kehossa on tärkeä löytää nimiä ja merkityksiä. Tässä vaiheessa lapsi myös uteliaana tutkii muiden kehoja, jolloin on tärkeää sanoittaa lapselle, kuinka jokainen keho on erilainen ja kaikki kehot ovat yhtä hyviä. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019, ss. 31–32)

Lapsen varhaisessa vaiheessa luotu kiintymyssuhde vaikuttaa lapsen omaan itsetuntoon ja kehonkuvaan. Lapsuudessa koetut onnen, rakkauden ja perusluottamuksen tunteet vaikuttavat merkityksellisesti siihen, voiko lapsi tulevaisuudessa rakastaa tai tuntea turvallista läheisyyttä toiseen ihmiseen. Tunnetaitojen perusta luodaan jo vauvana; esimerkiksi lohduttaminen, rauhoittelu sekä itkun ohjaaminen ilon tunteeseen vahvistavat vauvan uskoa pärjäämiseen. Myös vanhempien antama rakkaus ja sen osoittaminen ihailuna on lapsen tunne-elämän kehittymiselle merkityksellistä. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019, ss. 31–32)

3.3.2 Tykkäyskaveri

Toisella, ”Tykkäyskaveri-portaalla”, lapsi on usein 3–8-vuotias ja näyttää jo avoimesti tykkäämisen kohteita. Lapsi oppii jo pohtimaan kaveruuden ja ihastuksen eroja. Tärkeää on

sanoittaa lapselle, että oma tunne on oma ja kaveri voi tuntea jotain muuta. Kaikkia kavereita ei kaikissa hetkissä kannata kosketella, koska se ei kaikista tunnu hyvältä. Aikuisen tulee tehdä selväksi, että leikkikaverin kehoa ja mieltä pitää kunnioittaa. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019, s. 37) Lapselle on erityisen tärkeää opettaa kunnioittamaan myös omaa kehoaan. Jokainen saa määrätä omaa kehoaan ja jokaisella on oikeus sanoa ei. Esimerkiksi lääkärileikkien yhteydessä lapsi oppii kehon rajoja ja sitä, mihin saa koskea ja mikä tuntuu hyvältä. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019, s. 43)

Lapsi opettelee vasta ihmissuhdetaitoja, ja usein tässä iässä lapselle alkaa tulla kontakteja yhä enemmän kodin ulkopuolelta, joten taitoja on tärkeä opetella yhdessä tutun aikuisen kanssa. Tykkäyksen tunteet lapsiryhmässä ovat erityisen jännittäviä ja kihelmöiviä. Lapsesta on ihanaa, kun saa näyttää toiselle tykkäämisen tunteita, mutta hänestä on ihanaa saada niitä myös takaisin. Kaikki kehonosat ovat tässä seksuaalisuuden portaassa tasavertaisia eli lapsi saattaa myös kosketella esimerkiksi sukuelimiään, koska seksuaalisuuden häpeän tuottamia estoja ei vielä ole koskettamisessa. Lapsella on kuitenkin aina halu oppia sääntöjä ja käytöstapoja koskettamiseen liittyen. Ikätasoisesti puhuminen on tärkeää, eikä aikuisen kuulu käyttää vielä aikuisten seurusteluun tai seksuaalisuuteen liittyviä sanoja. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019, s. 41)

3.3.3 Vanhempien ihailu

Kolmannella portaalla, joka on ”Vanhempien ihailu”, lapsi on usein 3–9-vuotias. Lapsi havaitsee ympärillään olevia eri sukupuolia ja rakastavaisia aikuisia. Lapsi saattaa tuntea aikuista kohtaan voimakasta kiintymystä ja halua olla tämän lähellä. Vanhempien ihailun portaalla on tervettä ja normaalia, että lapsi rakastuu omaan vanhempaansa ja haluaa mennä hänen kanssaan naimisiin. Lapsi pettyy usein kuullessaan, ettei tämä ole mahdollista, mutta aikuinen voi omalla toiminnallaan opettaa lasta selviämään pettymyksistä. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019, s. 55)

Tässä kehitysvaiheessa lapsi oppii sukupuolten eroja, sekä oppii arvostamaan omaa sukupuoltaan. Kehonkuva ja itsetunto alkavat vahvistua, jolloin lapsi oppii käytöstapoja kanssakäymiseen sekä yksityisyyttä suojaavia sääntöjä. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019, s. 47) Käytössääntöjen oppimisen lähtökohtana on aikuisen tai vanhemman

opastus. On tärkeää kasvattaa lasta asiallisesti, eikä esimerkiksi häpeän kautta. Leikkien avulla lapsi oppii erilaisia sukupuolirooleja ja niihin liittyviä arvoja. Leikki antaa esimerkiksi mahdollisuuden kokeilla, millaista on olla vastakkainen sukupuoli ja millaisia erilaisia kehoja maailmasta löytyy. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019, s. 49) Lapset kiinnostuvat usein siitä, mistä vauvat tulevat. Lapselle on tärkeää ikätasoisesti kertoa aiheesta. Aikuisen on hyvä kuunnella, mistä asioista lapsi on kiinnostunut, jotta aikuinen osaa kertoa kiinnostuksen kohteista parhaalla mahdollisella tavalla. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019, ss. 58–59)

3.3.4 Idolit

Neljännellä eli ”Idolit-portaalla”, lapsi on yleensä 6–12-vuotias. Lapsi ymmärtää, ettei voi mennä naimisiin oman vanhemman kanssa ja alkaa etsiä ihastuksia kauempaa. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019, s. 67) Lapsi usein seikkailee esimerkiksi unelmissaan rakkaansa käsivarsilla tai syleilyssä. Lapset ja nuoret valitsevat ihastuksen kohteeksi usein henkilön, jota muutkin ihailevat. Tämä vahvistaa samaistumista ikätovereihin. Lapsi ei vielä kuitenkaan tavoittele todellisia seurustelusuhteita, vaan harjoittelee unelmien ja itseluottamuksen rakentamista. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019, s. 70)

Lasten ja nuorten ihastuksilla ja unelmoinnilla on tärkeä tehtävä siinä, miten lapsi rakentaa luottamusta tulevaisuuteen. Aikuisen on tärkeä arvostaa unelmointia ja osallistua siihen. Usein vasta sitten, kun lapsi on riittävän kauan viettänyt aikaa idolirakkauden kanssa, siirtyy hän portailla eteenpäin. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019, ss. 79–80) Lapsessa ja nuoressa herää tässä ikävaiheessa usein epävarmuus oman kehon kelpaavuudesta, jolloin on tärkeää saada paljon hyväksyvää kosketusta tai puhetta ystäviltä ja perheeltä. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019, s. 28)

4 Aikaisemmat tutkimukset

Ajatus opinnäytetyöhön saatiin Laura Vaaran opinnäytetyöstä, sillä hänellä oli jatkotutkimusehdotuksena haastatella varhaiskasvatuksessa olevien lasten huoltajia. Vaaran opinnäytetyö on tehty vuonna 2020 Rovaniemellä paikallisessa päiväkodissa. Opinnäytetyön tutkimus oli laadullinen eli kvalitatiivinen ja aineistona oli kirjallisuuskatsauksen lisäksi varhaiskasvattajien ryhmähaastattelu ja siitä heräävät teemat. Tuloksista ilmeni, että

kehotunnekasvatus nähdään luonnollisena osana varhaiskasvatusta. Terminä seksuaalikasvatus aiheuttaa osin hämmennystä, ja siksi kehotunnekasvatus sopii paremmin varhaiskasvatukseen seksuaalikasvatus termin sijaan. (Vaara, 2020, s. 2) Tutkimuksessa haastateltavat varhaiskasvatuksen opettajat painottivat arjessa luonnollisuutta ja avoimuutta. Tärkeää on kasvattajan oma suhtautuminen seksuaalisuuteen, jolloin on helpompaa sanoittaa ja selittää seksuaalisuuteen liittyviä asioita lapselle. (Vaara, 2020, s. 43)

Johanna Ripattila-Lassi ja Anna Vinni ovat tutkineet vuonna 2018 lasten sukupuolisensitiivistä kehotunnekasvatusta varhaiskasvatuksessa. Tutkimus toteutettiin Kotkan varhaiskasvatuksessa. Tämä oli toiminnallinen opinnäytetyö, joka toteutettiin kirjallisuuskatsauksen avulla. Opinnäytetyö tuotti varhaiskasvatukseen oppaan, jossa oli laajasti vinkkejä kehotunnekasvatuksen toteutukseen. Oppaassa käytettiin myös kehotunnekasvatuksen termiä, koska se on lapsen tasoisempaa puhetta, eikä herätä niinkään mielikuvaa aikuisen seksuaalisuudesta. (Ripattila-Lassi & Vinni, 2018, s. 2) Lapsi sinä olet ihana -oppaassa avattiin aiheeseen liittyviä käsitteitä, annettiin vinkkejä kehotunnekasvatukseen, turvataitokasvatukseen sekä muihin osa-alueisiin. Opas antoi myös vinkkiä puheeksi ottamiseen, jos kasvattaja on huolissaan lapsen toiminnasta aiheeseen liittyen.

Sofia Vahtokari on tehnyt Itä-Suomen yliopistossa vuonna 2020 kandidaatin tutkielman, jossa käsitellään alle kouluikäisen lapsen kokonaisvaltaista seksuaalikasvatusta. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisin menetelmin haastatteleamalla auktorisoituja seksuaalikasvatuksen ammattilaisia. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten ammattilaiset näkevät seksuaalikasvatuksen toteutumisen ja sisällön varhaiskasvatuksessa. Aineisto kerättiin puolistrukturoidulla haastattelulomakkeella. (Vahtokari, 2020, ss. 18–19) Tulosten mukaan seksuaalikasvatus pitää sisällään muun muassa tunnekasvatuksen, kehotunnekasvatuksen, turvataitokasvatuksen sekä uimapukusäännön ja seksuaalioikeudet. Seksuaalisuus on osa ihmisen kasvua ja kehitystä, eikä sitä voida erottaa irralliseksi kokonaisuudeksi. Seksuaalikasvatuksen toteuttamisessa kasvattajien asema nousi suuresti esille. Kasvattajien toimintaan tulosten perusteella lukeutuvat muun muassa vuorovaikutustaidot, perustietämys tai sen puute, asenteet sekä arvot. Aiheen pitäisi tämän tutkimuksen perusteella saada enemmän näkyvyyttä suunnitellussa toiminnassa, eikä siten, että se nousee esille arjessa puolivahingossa. (Vahtokari, 2020, ss. 28–29)

5 Tutkimuksen tavoite ja toteutus

Tässä luvussa avataan tutkimuksen tavoitteita ja toteutusta sekä tutkimustehtävä. Tutkimus toteutetaan laadullisena tutkimuksena. Tutkimustehtävänä on tutkia kehotunnekasvatusta varhaiskasvatuksen arjessa. Tutkimuksessa halutaan selvittää, miten kehotunnekasvatus näkyy huoltajien näkökulmasta varhaiskasvatuksen arjessa. Opinnäytetyön avulla halutaan lisätä tietoisuutta aiheesta sekä kehotunnekasvatuksen näkyvyyttä varhaiskasvatuksen arjessa.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksinä ovat:

1. Miten kehotunnekasvatus näkyy huoltajien mielestä varhaiskasvatuksen arjessa tällä hetkellä?
2. Miten huoltajat toivovat sen näkyvän varhaiskasvatuksen arjessa?

Opinnäytetyön tilaajana on Akaan kaupungin Sahurin päiväkotit. Tutkimus suoritetaan sähköisen kyselyn avulla kaikkien varhaiskasvatusryhmien huoltajille. Opinnäytetyön avulla Sahurin päiväkotit ja Akaan kaupunki saavat tietoa huoltajien ajatuksista koskien kehotunnekasvatusta. Tutkimuksen ja sen tulosten avulla Akaan kaupunki voi halutessaan kehittää omaa kehotunnekasvatussuunnitelmaansa osaksi heidän varhaiskasvatuksensa arkea.

5.1 Laadullinen tutkimus

Tämän opinnäytetyön tutkimus oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan elämismailmoja, jonka keskiössä ovat ne merkitykset, jotka ilmenevät monin eri tavoin. Hyvin tehty tutkimus on aina perusteellinen ja suunniteltu. Tutkimustavaksi valittiin laadullinen tutkimus, koska se antaa mahdollisuuden tavoittaa monipuolista tietoa ja lisätä ymmärrystä ilmiöstä ja sen luonteesta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006) Laadullinen tutkimus vastaa kysymyksiin ”miksi” ja ”millainen”, kun taas määrällinen kysymyksiin ”kuinka suuri” ja ”montako”. Tämän takia oli perusteltua valita laadullinen tutkimus, kun tutkittiin ilmiötä ja sen luonnetta, eikä määrää. Määrällinen

tutkimus eli kvantitatiivinen tutkimus mittaa ja testaa. Aineisto on usein suurempi ja sillä voidaan mitata esimerkiksi todennäköisyyksiä tai muita lukemia. (RajatOn, 2015) Laadullisen tutkimuksen tavoitteina on usein uuden tiedon hankinta tai ymmärryksen syventäminen, ilmiön kuvaaminen tai tulkitseminen sekä teoreettisen tulkinnan tekeminen tai kyseenalaistaminen (Juuti & Puusa, 2020-a, s. 77)

Kun laadullista tutkimusta tehdään, on perusteltua määrittää joka kerta, mitä on tekemässä. Laadullisen tutkimuksen tekijän on tiedettävä mitä hän tekee, eikä se perustu pelkästään tekniseen toteutukseen vaan myös eettiseen vireyteen. Jokainen tutkimus sisältää omat eettiset ongelmansa, joten tutkijan on tiedettävä, mitä tekee. Jos tutkija tietää, millaista laadullista tutkimusta hän ei ole tekemässä, se auttaa tutkijaa. (Sarajärvi & Tuomi, 2013, s. 67) Melkein kaikissa laadullisissa tutkimussuuntauksissa lähtökohtana on merkitysten keskeisyys. Laadullisissa tutkimuksissa korostetaan erityisesti ihmistä elämismaailmansa havainnoitsijana, toimijana sekä kokijana. Nämä edellä mainitut havainnot, toiminnot, kokemukset liittyvät suhteessa tilanteisiin, aikaan ja paikkaan. Laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena on yrittää ymmärtää sekä tulkita tutkimusaineistoa ja viedä alkuperäistä käsitteellisemmälle tasolle ilmiön ymmärrys. (Lindblom-Ylänne ym., 2020, ss. 81–83)

Tutkimuksilla on monia tehtäviä yhteiskunnassa. Tutkimusetiikkaan ja hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluvat tutkimuksen laatu ja sen perusteella esitetyt väitteet. Hyvällä tieteellisellä käytännöllä tarkoitetaan tiedeyhteisön toimintatapojen noudattamista eli rehellisyyttä, huolellisuutta sekä tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa sekä tulosten esittämisessä. Näiden lisäksi myös tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Tutkimus tulee suunnitella, toteuttaa, sekä raportoida yksityiskohtaisesti sekä tavoilla, joita tieteellisen tiedon vaatimukset edellyttävät. (Lindblom-Ylänne ym., 2020, s. 152)

Huonosti tehty tutkimus sekä perustelemattomien tulosten esittäminen ovat hyvän tieteellisen käytännön vastaista. Lisäksi se on loukkaus tiedeyhteisön ammattiympeyttä kohtaan, koska tämä väheksyy koko tutkijayhteisön uskottavuutta sekä mahdollisuuksia tehdä tutkimustyötä. Lisäksi tutkimuksen edistymisen kannalta on välttämätöntä korkeatasoinen tutkimus. (Lindblom-Ylänne ym., 2020, ss.152–153)

5.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tässä tutkimuksessa noudatettiin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) periaatteita hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Tärkeää on myös kunnioittaa muiden tutkijoiden tekemiä töitä, ja huolehtia asianmukaisesti esimerkiksi lähdeviitteet. Tutkimuksessa ei väärennetä olemassa olevaa tietoa tai plagioida. (TENK, 2012, ss. 6–9)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuus voidaan kiteyttää kolmeen käsitteeseen: uskottavuus, luotettavuus ja eettisyys. Uskottavuus on sitä, miten tutkimuksen kohteena olevat henkilöt tai muut tutkimusta lukevat henkilöt hyväksyvät tutkimuksen tulokset tosiksi ja kuinka he luottavat siihen, että aineisto on kerätty asianmukaisesti ja analyysi tehty huolellisesti. Luotettavuus on sitä, että tutkija osaa uskottavasti perustella, että hän on kyennyt valitsemaan ja käyttämään oikeita menetelmiä ratkaistakseen tutkimusongelman ja sitä kautta toteuttamaan tutkimuksen. Jotta lukijalla on mahdollisuus vakuuttua tutkimuksen luotettavuudesta, tulee tutkijan kuvata tutkimuksen eteneminen sellaisena, kun se on toteutunut, jokainen vaihe mukaan lukien. Eettisyys on sitä, että tutkija on noudattanut koko tutkimuksen ajan eettisiä periaatteita ja tutkimuksessa käytettävät menetelmät voisivat toimia minkä tahansa tutkimuksen ohjenuorina. On eettisesti suotavaa, että tutkimuksen täytyy pyrkiä saamaan aikaan hyviä asioita sen kohteena oleville ihmisille. (Juuti & Puusa, 2020-b, s. 175)

Tieteellinen tieto on objektiivista, perusteltua ja kommunikoitavaa. Nämä edellä mainitut ovat tieteellisen tutkimuksen kriteereitä, jotka ovat yleisesti hyväksytyjä. Perusteltavuus pitää sisällään tutkimuksen lähtökohtien perusteltavuuden, tutkimuksen tekemisessä olevan systemaattisen tutkimusmenetelmien käytön ja väitteiden argumentoinnin sekä kaikkien tutkimuksellisten valintojen perustelemisen. Objektiivisuus on yksi kiistellyimmistä tieteellisen tutkimuksen määreistä. Objektiivisuuteen sisältyy tavoite pyrkiä mahdollisimman perusteltuun, eri tavoin koeteltuun ja rajallisuuden tunnistavaan tietoon. Kommunikoitavuus puolestaan tarkoittaa tutkimustulosten julkisuutta sekä tutkijan omaavaa velvollisuutta kertoa tutkimuksesta ja sen tuloksista. Tutkijan tulee asettaa tutkimus ja tulokset julkisesti arvioitavaksi niin tutkimuksen aikana kuin sen jälkeenkin. (Lindblom-Yläne ym., 2020, s. 11)

Tutkimuksessa huolehdittiin, että jokaisella vastaajalla oli mahdollisuus kieltäytyä kyselyyn osallistumisesta joko ennen osallistumista, sen aikana tai jälkeen. Jokaisen vastaajan anonymiteetti säilyi koko tutkimuksen ajan sekä sen jälkeen. Kyselyssä ei kysytty henkilötietoja tai muita tunnistetietoja, sillä se ei ollut oleellista tutkimuksen kannalta. Kyselyn alussa oli liitteenä saatekirje, jossa kerrottiin huoltajille, ketkä tutkimuksen tekivät, mitä ja miksi tutkittiin. Saatekirjeessä mainittiin myös tutkimuksen eettiset piirteet, esimerkiksi tiedot aineiston säilyttämisestä ja hävittämisestä. (Hakala, 2016, ss. 7–8)

5.3 Aineistonhankinta

Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät laadullisessa tutkimuksessa ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Näitä kaikki voidaan käyttää yksittäin, rinnan tai yhdistettynä eri tavoin tutkittavan ongelman ja tutkimusresurssin mukaan. Näitä aineistonkeruumenetelmiä voidaan käyttää myös määrällisessä tutkimuksessa, sillä mitä vapaampi tutkimusasetelma on, sitä luontevampaa on käyttää havainnointia, keskustelua tai omaelämäkertoja aineiston hankintaan. Mitä strukturoidumpi tutkimusasetelma on, sitä parempi käyttää kokeellisia menetelmiä ja strukturoituja kyselyjä. (Sarajärvi & Tuomi, 2013, s. 71)

Tämän opinnäytetyön tutkimusaineisto hankittiin sähköisen Webropol-kyselylomakkeen avulla. Aineistona tutkimuksessa oli kyselylomakkeen vastaukset. Akaan Sahurin päiväkodin neljän varhaiskasvatusryhmän jokaisen lapsen perheelle lähetettiin linkki kyselyyn. Huoltajien oletettiin vastaavan yhdessä, mutta jos huoltajat asuvat erillään tai olivat eronneet, saivat he molemmat vastata erikseen. Aineisto hankittiin kevään 2021 aikana.

Tutkimus suoritettiin puolistrukturoidulla sähköisellä kyselylomakkeella, koska vastaajille haluttiin samat kysymykset, mutta vapaus vastata omin sanoin. Puolistrukturoidussa kyselyssä kysymykset ovat etukäteen laadittuja, valmiiksi mietittyjä sekä kaikille samoja. Puolistrukturoidussa kyselyssä kysymykset ovat avoimia eikä niissä ole valmiita vastausvaihtoehtoja. (Näpärä, 2017) Sähköinen kyselylomake oli pandemiatilanteen vuoksi lähes ainoa mahdollinen keino, ja näin kaikilla oli myös yhtäläiset mahdollisuudet osallistua kyselyyn itselle sopivana ajankohtana.

Tutkimuksen kyselylomake koostui neljästä kysymyksestä, yhdestä monivalintakysymyksestä ja kolmesta avoimesta kysymyksestä. Monivalintakysymyksellä haluttiin selvittää, missä ryhmässä kyselyyn vastaavan huoltajan lapsi on. Ensimmäisenä avoimena kysymyksenä kyselylomakkeessa oli ”Miten kehotunnekasvatus näkyy mielestäsi varhaiskasvatuksen arjessa tällä hetkellä?”. Toisena kysymyksenä oli ”Kuinka toivot kehotunnekasvatuksen näkyvän varhaiskasvatuksen arjessa?” ja kolmantena ”Millaisia ajatuksia kehotunnekasvatus sinussa herättää?”. Avoimet kysymykset antoivat vastaajille mahdollisuuden vastata vapaasti, jolloin vastauksista tuli monipuolisempia kuin monivalintakysymyksillä. Kysymyksiin päädyttiin Laura Vaaran opinnäytetyön jatkotutkimusehdotuksen vuoksi. Hänen jatkotutkimusehdotuksensa oli selvittää huoltajien käsityksiä ja odotuksia kehotunnekasvatuksesta. Näillä kolmella avoimella kysymyksellä saatiin laaja käsitys huoltajien ajatuksista kehotunnekasvatuksesta varhaiskasvatuksessa.

5.4 Aineiston analyysi

Aineiston analyysi on kiinteästi kytköksissä aineiston hankintaan. Tutkijan ymmärrys vaikuttaa aina aineiston hankintaan ja tämän lisäksi myös aineiston analyysiin. Aineiston analyysissä tutkija pyrkii lukemaan aineistoa uudelleen ja uudelleen niin, että saisi vihjeitä siitä, millaisiin teemoihin tai kategorioihin aineistoa voisi ryhmitellä. Aineiston analyysin tarkoituksena on usein kuvailla, ymmärtää ja tulkita tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä tai asiaa. (Juuti & Puusa, 2020-c, s .143)

Tutkimusaineisto analysoitiin teemoittelun avulla. Analyysin avulla haluttiin löytää aineistosta olennainen sisältö ja tutustua aineiston sisältöön tarkemmin. Analyysin lähtökohtana on myös varmistaa tutkimuksen luotettavuus. Teemoittelulla tarkoitetaan laadullisen aineiston ryhmittelyä sekä pilkkomista aihepiireittäin. Siinä korostuu teeman sisältö, eli mitä teemasta on sanottu tai mitä siihen ajatellaan sisältyvän. Teemoittelun tueksi voidaan tehdä teemakortisto, jonka avulla aineisto jaetaan eri aihealueittain. (KAMK, n.d.)

Kun tutkimusaineisto on analysoitu, ei tutkimus ole vielä valmis, koska järjestetty aineisto ei koskaan ole tutkimuksen lopputulos. Aineiston tulkinta ja selittäminen tehdään sen jälkeen, kun tulokset on ensin analysoitu. Laadullisessa tutkimuksessa tulkinnalla

tarkoitetaan analyysissä esiin tulleiden ilmiöiden selkeyttämistä ja pohdintaa. (Puusa, 2020, s. 154)

6 Tulokset

Tässä luvussa avataan analyysin tulokset teemoittain. Luvussa 6.1 avataan huoltajien näkemyksiä siitä, miten he näkevät kehotunnekasvatuksen varhaiskasvatuksessa. Luvussa 6.2 avataan huoltajien toiveita, miten kehotunnekasvatuksen tulisi näkyä varhaiskasvatuksen arjessa. Luvussa 6.3 avataan sitä, millaisia ajatuksia kehotunnekasvatus huoltajissa herättää.

Kyselyyn toivottiin vastauksia noin 15–20 kappaletta, mutta vastauksia saatiin 14 kappaletta. Vaikka vastauksia ei tullut toivottua määrää, niin saadut vastaukset olivat kattavia ja asiaa oli selkeästi pohdittu, mutta myös aiheen arkuus sekä epätietoisuus näkyivät vastauksissa.

Vaikka kysely lähetettiin neljän varhaiskasvatusryhmän lasten huoltajille, vastauksia saatiin vain kolmesta varhaiskasvatusryhmästä. Alla olevasta kaaviosta (Kuva 2.) käy ilmi vastauksien jakautuminen ryhmien välillä. Nikkarit-ryhmän huoltajilta ei saatu yhtäkään vastausta. Metsurit-ryhmän huoltajilta saatiin 2 vastausta. Lautturit-ryhmän huoltajilta saatiin 5 vastausta. Timpurit-ryhmän huoltajilta saatiin 7 vastausta, joka on puolet kokonaismäärästä.

Kuva 2. Missä varhaiskasvatusryhmässä lapsesi on?



6.1 Kehotunnekasvatuksen näkyminen arjessa

Alla olevassa taulukossa (Taulukko 1.) avataan huoltajien ajatuksia kehotunnekasvatuksen näkyemisestä varhaiskasvatuksen arjessa. Taulukossa olevat neljä teemaa nousivat keskeisimmiksi teemoiksi vastauksien perusteella. Jokaisen teeman kohdalle on annettu esimerkkejä huoltajien vastauksista.

Lähes puolissa huoltajien vastauksissa nousi esiin Pienin Askelin -materiaalin käyttö, jota heidän mukaansa oli käytetty heidän lapsensa varhaiskasvatusryhmässä. Pienin askelin -materiaali on tarkoitettu 3–5-vuotiaille lapsille tukemaan heidän vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitojansa. Materiaalin avulla voidaan tukea lapsen kouluvalmiuksia, sosioemotionaalisia taitoja sekä itsesäätelyä. Alun perin psykologi Arja Sigfrids toi Askelittain -ohjelman Suomeen 2000-luvulla, ja sitä on käytetty vuodesta 2005 Suomen kouluissa ja varhaiskasvatuksessa. Ohjelmaa on siten päivitetty vuonna 2018, jolloin otettiin käyttöön Pienin Askelin -materiaali varhaiskasvatukseen. Askelittain -ohjelma on peräisin Yhdysvalloista ja pohjautuu Second Step -ohjelmaan, jonka alkuperäinen tarkoitus oli edistää 4–12-vuotiaiden lasten emotionaalisia ja sosiaalisia taitoja. (Kasvun tuki, n.d.)

Keskeisenä vastauksena nousi myös kehoon liittyvät elementit. Monet huoltajat kokivat kehotunnekasvatuksen näkyvän siinä, että kehonosia nimetään, niistä puhutaan ja niitä piirretään varhaiskasvatuksessa. Myös muutama huoltaja toi esille uimapukusäännön, jota oli käsitelty heidän mukaansa varhaiskasvatuksessa, koska lapsen tietoisuus aiheesta oli näkynyt myös kotona.

Vastauksista nousi esille, että huoltajat ovat huomanneet kotona, että tunteista ja niiden säätelystä oli keskusteltu varhaiskasvatuksessa. Huoltajat kokevat tärkeäksi käydä läpi eri tunteita myös kotona. Eräs vastaaja toi esille erilaisuuden arvostamisen ja vanhempien asenteen tärkeyden.

Poikalapseni on halutessaan saanut pukeutua mekkoon, ei ole määritelty, että pitäisi olla tietynlainen. Meidän vanhempien leppoisaa asennetta kehuttiin.

Viisi vastaajaa ei osannut sanoa tai heidän oli vaikea kertoa, miten kehotunnekasvatus näkyy varhaiskasvatuksen arjessa. He nostivat esille, että termi kehotunnekasvatus oli tuntematon, eikä aihe ollut näkynyt vanhemmille päin mitenkään. Yksi huoltajista mainitsi kokevansa, ettei edes tiennyt aiheen olevan tärkeä osa varhaiskasvatusta, koska ei ollut tiennyt kehotunnekasvatuksen olemassaolosta.

En tiedä miten se käytännössä näkyy varhaiskasvatuksen arjessa. Ilmeisesti ei sitten kovinkaan paljon, jos en tiedä?

Taulukko 1. Miten kehotunnekasvatus näkyy mielestäsi varhaiskasvatuksen arjessa tällä hetkellä?

PIENIN ASKELIN	<i>"Pienin askelin tuokiossa"</i>	<i>"Sille on varattu oma hetki viikossa."</i>	<i>"Ryhmässä käytössä Pienin askelin-materiaali"</i>
TUNTEET JA NIISTÄ PUHUMINEN	<i>"Käsitellään tunteita ja tunnetiloja."</i>	<i>"Kotona lapsi on jonkin verran eri tunteista puhunut."</i>	
KEHON ELEMENTIT	<i>"Selkeästi ainakin uikkarisäännöstä on puhuttu."</i>	<i>"Lapset ovat tehneet kehostaan piirroksia."</i>	<i>"Ovat menneet kehon ja elimistön osia läpi."</i>

EI OSAA SANOA	<i>”Vaikea sanoa, miten se näkyy itse toiminnassa.”</i>	<i>”En osaa sanoa, koska koen, että asia ei ole näkynyt vanhemmille päin mitenkään.”</i>	<i>”En osaa sanoa.”</i>
---------------	---	--	-------------------------

6.2 Toiveet kehotunnekasvatuksesta

Taulukossa 2. kuvataan huoltajien toiveita kehotunnekasvatuksen toteuttamisesta osana varhaiskasvatuksen arkea. Taulukossa olevat neljä teemaa nousivat keskeisimmiksi teemoiksi vastauksien perusteella. Jokaisen teeman kohdalle on annettu esimerkkejä huoltajien toiveista.

Puolissa vastauksista nousi esiin toive, että kehotunnekasvatus olisi suunniteltua ja järjestettyä toimintaa osana varhaiskasvatuksen arkea. Kehotunnekasvatus otettaisiin esille lapsille viikoittain opetushetkinä, jolloin käsiteltäisiin eri teemoja aiheeseen liittyen. On hyvä opettaa, että kehot ovat erilaisia ja kaikkia kehoja tulee kunnioittaa ja arvostaa. Lasta tulee neuvoa ja opettaa, mikä on oikein ja mikä väärin.

Pysähdytään aiheen keskelle, puhutaan lapsentasoisesti aiheesta kaksin ja ryhmässä luomalla yhteistä ymmärrystä.

Osa huoltajista toivoi, että kehotunnekasvatus otettaisiin mukaan arkisissa tilanteissa, sujuvasti, oikeilla nimillä. Aihetta voidaan liittää arkisiin leikkeihin ja muihin varhaiskasvatuksen toimintoihin. Erilaisissa eteen tulevissa tilanteissa on hyvä käsitellä tunteita, kehon reaktioita ja oikeuksia. Huoltaja kokivat sen jopa itsestäänselvyydeksi.

Kahdessa vastauksessa korostui, että huoltajat halusivat kehotunnekasvatuksesta lisää tietoa ja ymmärrystä. Huoltajille tulisi avata tietoa aiheesta ja niistä asioista mitä varhaiskasvatuksessa käsitellään. Näin he voivat jatkaa keskustelua ja vahvistaa positiivisia asioita myös kotona. Kahdessa vastauksessa kävi ilmi, etteivät he osaa sanoa mitään konkreettista siitä, kuinka toivoisivat kehotunnekasvatuksen näkyvän varhaiskasvatuksen arjessa.

Taulukko 2. Kuinka toivot kehotunnekasvatuksen näkyvän varhaiskasvatuksen arjessa?

VANHEMPIEN TIETOISUUS ASIESTA	<i>"Vanhemmille tietoa mitä siellä käsitellään, aihe on vieras."</i>	<i>"Vanhemmille valaistaisi hieman enemmän että mistä asioista siellä nyt ollaan puhuttu."</i>	
ARKISET TILANTEET	<i>"Ehkä sitä voisi ottaa jollain tapaa leikkeihin mukaan."</i>	<i>"Arkisissa tilanteissa, sujuvasti ja oikeilla nimillä."</i>	<i>"Se, että lasta autetaan ymmärtämään erilaisissa tilanteissa tunteita, kehon reaktioita ja oikeuksia."</i>
JÄRJESTETTY TOIMINTA	<i>"Pysähdytään aiheen keskelle."</i>	<i>"Viikoittain tähän aiheeseen liittyen toimintaa."</i>	<i>"Nostetaan ryhmässä erikseen käsiteltäväksi ja pohdittavaksi."</i>
EI OSAA SANOA	<i>"En oikein osaa sanoa mitään sellaista konkreettista."</i>	<i>"En osaa sanoa."</i>	

6.3 Kehotunnekasvatuksen herättämiä ajatuksia

Kehotunnekasvatuksen herättämiä aiheita huoltajien vastausten pohjalta kuvataan taulukossa 3. Taulukossa olevat kolme teemaa nousivat keskeisimmiksi teemoiksi vastausten perusteella. Jokaisen teeman kohdalle on annettu esimerkkejä huoltajien ajatuksista.

Lähes kaikissa vastauksissa ilmeni kehotunnekasvatuksen tärkeys. Huoltajien mukaan olisi tärkeää varhaisessa vaiheessa opettaa lapsille kehotunnekasvatukseen liittyviä taitoja. Opetettujen taitojen avulla autetaan lasta kasvamaan tasapainoisemmaksi ja säätelemään paremmin tunteita ja tunnetiloja sekä opetetaan lasta puhumaan niistä. Huoltajat mainitsivat sen olevan hienoa, että aiheeseen on alettu kiinnittämään enemmän huomiota. Heidän mielestään on myös hyvä, että kehotunnekasvatuksesta puhutaan, ja että se on nousemassa tärkeäksi "oppiaineeksi" muiden oppiaineiden rinnalle.

Kotona lapsi näkee äidin, joka välillä saattaa tuskailla oman painonsa kanssa. Tärkeää aikuisena havahtua siihen, mitä haluaa lapsensa näkevän.

Muutamassa vastauksessa pohdittiin aiheen ristiriitaisuutta. Vastaaja pohti aiheen tuoreutta ja sitä, onko kehotunnekasvatusta tutkittu tarpeeksi ja millaista tieteellistä pohjaa siihen liittyy. Eräs vastaaja koki, ettei omassa lapsuudessa ole käynyt läpi kehotunnekasvatusta ja erilaisuuden hyväksymistä. Yksi vastaaja ei osannut sanoa mitä ajatuksia kehotunnekasvatusta herättää.

Taulukko 3. Millaisia ajatuksia kehotunnekasvatusta sinussa herättää?

POSITIIVISET AJATUKSET	<i>"Pidän erittäin hyvänä asiana, että asia tulee myös varhaiskasvatuksessa."</i>	<i>"Erittäin positiivinen asia."</i>	<i>"Tärkeä osa kasvua ja kehitystä."</i>
RISTIRIITAISET AJATUKSET	<i>"Omassa lapsuudessa ja koulussa ei välttämättä olla käyty niin tarkasti läpi."</i>	<i>"Millaisella tieteellisellä pohjalla nämä tuokit ovat?"</i>	
EI OSAA SANOA	<i>"En osaa sanoa."</i>		

7 Johtopäätökset

Tässä luvussa käsitellään johtopäätöksiä tutkimustuloksiin pohjautuen. Tutkimustuloksia tarkastellaan suhteessa aikaisempiin tutkimuksiin. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten huoltajat kokevat kehotunnekasvatuksen varhaiskasvatuksen arjessa sekä mitä ajatuksia aihe heissä herättää. Tämän lisäksi on tärkeää lisätä tietoutta aiheesta, jotta tulevaisuudessa kehotunnekasvatusta olisi enemmän esillä lasten kasvussa ja kehityksessä niin varhaiskasvatuksessa kuin koko yhteiskunnassakin. Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat "Miten kehotunnekasvatusta näkyy huoltajien mielestä varhaiskasvatuksen arjessa tällä hetkellä?" ja "Miten huoltajat toivovat sen näkyvän varhaiskasvatuksen arjessa?".

Kehotunnekasvatusta näkyy tutkimuksen tulosten perusteella moninaisesti huoltajille varhaiskasvatuksen arjessa. Aiheena kehotunnekasvatusta näyttävät vastauksien perusteella huoltajille kuitenkin osittain vieraana, sillä osa huoltajista tuovat esille, etteivät tiedä aiheesta juurikaan, tai se ei näyttäyty heille päin mitenkään. Osa puolestaan kokee

kehotunnekasvatuksen näkyvän varhaiskasvatuksessa monin eri tavoin, kuten uimapukusäännöstä puhumisena tai tunteiden käsittelynä.

Huoltajat toivovat lisää tietoa kehotunnekasvatuksen toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa, jotta he voivat vahvistaa samoja positiivisia asioita lapselle kotonakin. Huoltajat tuovat vastauksissa monesti esille Pienin askelin- materiaalin, koska tietävät sen käytöstä varhaiskasvatuksessa. Niin kuin Vaara (2020) opinnäytetyössään mainitsee, kehotunnekasvatus sisältää muun muassa kehonosien nimeämistä, tietoa ihmissuhteista, sen rajoista ja turvataidoista. Myös tämän opinnäytetyön tutkimuksen vastauksissa huoltajat tuovat esille samansuuntaisia asioita, kuten kehonosien nimeämisen.

Monessa vastauksessa korostuu erityisesti kehotunnekasvatuksen tärkeys ja se, että aihetta tulee käsitellä lasten kanssa niin arkisissa tilanteissa kuin suunnitelluissakin hetkissä. Myös Vaara (2020) tuo esille opinnäytetyössään, että kehotunnekasvatuksen tulisi olla suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, osana varhaiskasvatuksen arkea. Huoltajat selkeästi toivovat tutkimustulosten perusteella kehotunnekasvatuksen näkyvän jatkossakin varhaiskasvatuksessa. Ripattila-Lassi ja Vinni (2018) opinnäytetyössään korostavat, että lapselle on tärkeä puhua aiheista, jotka häntä kiinnostavat kuitenkin huomioiden lapsen ikätaso. Lasta opetetaan puhumaan positiiviseen ja kunnioittavaan sävyyn omasta ja muiden kehoista. Tätä samaa aihetta huoltajat tuovat tämän opinnäytetyön tutkimuksen vastauksissa esille. Vastauksissa painotetaan kehojen erilaisuuden hyväksymistä sekä pohditaan ulkonäköön liittyvän kiusaamisen vaikutuksia lapsen kasvulle ja kehitykselle pitkäkantoisesti.

8 Pohdinta

Tätä opinnäytetyötä oli mielekästä tehdä ja tutkimuksen tekeminen kasvatti ammatillista osaamistamme. Aiheena kehotunnekasvatus herättää meissä mielenkiintoa ja innostusta. Tutkimuksen tekeminen lisäsi tietoa ja ymmärrystä kehotunnekasvatuksesta, mutta epätietoisuus aiheesta nousi esille useaan otteeseen. Tulosten perusteella voidaan todeta, että aiheesta tarvitaan lisää tietoa, niin ammattilaisille kuin lasten huoltajille varhaiskasvatuksessa. Kehotunnekasvatuksesta ei löydy kattavasti teoriatietoa kirjallisena, ja moni lähde kuvaa kehotunnekasvatusta ympäröivästä. Suurin osa löytämästä tiedosta on

Väestöliiton sivuilta. Koemme, että aiheesta tulisi tehdä lisää tutkimuksia sekä tutkia enemmän kehotunnekasvatuksen vaikutuksia lapsen kasvuun ja kehitykseen.

Väestöliitto on vuonna 2013 tehnyt kyselyn varhaiskasvatuksen ammattilaisille koskien alle kouluikäisten seksuaaliterveyttä. Tämän lisäksi vuonna 2014 on tehty kysely vanhemmille tai huoltajille lasten seksuaaliterveydestä ja seksuaalikasvatuksesta. Molempien kyselyiden vastaukset toivat esille sen, että jos seksuaalikasvatus aloitetaan vasta koulussa, on se liian myöhään. Seksuaalisuus kuitenkin tämän tutkimuksen perusteella on hämmentävä sana käyttää lapsista puhuttaessa, ja se herättää niin varhaiskasvattajien kuin huoltajien vastauksissa negatiivisuutta. Monet kokevat, että lapsilla on omat kehitysvaiheet ja seksuaalisuuden portaot eikä niitä saa sekoittaa aikuisten seksuaalisuuteen. (Väestöliitto, 2021) Koemme, ettei lasten seksuaalista käytöstä monesti nähdä seksuaalisena, koska se on luonnollista lasten kehitykseen liittyvää toimintaa. Tämä Väestöliiton tekemä tutkimus korostaa sitä, että kehotunnekasvatusta tulisi lisätä varhaiskasvatukseen ja se voisi korvata sanan seksuaalikasvatus. Kyseinen muutos voisi tukea lasten seksuaalisuuden kehittymistä, eivätkä aikuiset hämmentyisi seksuaalikasvatus sanan käytöstä. (Väestöliitto, 2021) Väestöliiton tekemän tutkimuksen tulokset ovat samankaltaisia kuin tämän opinnäytetyön tulokset sekä löytämämme teorian tieto.

Tutkimuksen tulokset vastasivat tutkimuskysymyksiin hyvin. Voidaan siis todeta, että tutkimuskysymykset oli aseteltu ymmärrettäväksi ja aihetta rajattu sopivasti, joten tutkimus oli sopivan laajuinen ja kattava. Laadullisen tutkimuksen yksi keskeisimmistä piirteistä on, että se perustuu ihmisten subjektiivisten kokemusten sekä näkemysten tarkasteluun. Tämä aiheuttaa omat haasteensa tutkimukselle ja herättääkin keskustelua esimerkiksi tutkimuksen luotettavuudesta. (Juuti & Puusa, 2020-d, s. 59) Koemme tämän tutkimuksen olevan luotettava, koska olemme noudattaneet tutkimuseettisiä ohjeita sekä hyvän laadullisen tutkimuksen periaatteita.

Seksuaalisuudesta puhuminen koetaan yhteiskunnassa tabuna, jonka vuoksi siitä puhuminen koetaan usein vääräksi ja hankalaksi. Seksuaalisuus aiheuttaa monille häpeän tunnetta. Tämän vuoksi meidän mielestämme on tärkeää käyttää varhaiskasvatusikäisten lasten seksuaalikasvatuksesta sanaa kehotunnekasvatus tabun rikkomisen vuoksi. Aiheen käsitteleminen olisi näin ollen luontevampaa ja neutraalimpaa niin varhaiskasvattajien kuin

huoltajienkin näkökulmasta. Tabun rikkominen varhaiskasvatuksessa mahdollisesti lisäisi aiheesta keskustelua myös kotona etenkin, jos huoltajilla on tietoisuus varhaiskasvatuksessa käsitellyistä asioista. Kuten tämän opinnäytetyön tutkimuksen tulosten perusteella huoltajilla ei ole riittävästi tietoa kehotunnekasvatuksesta ja siitä, mitä päiväkodissa käsitellään.

Lähteet

- Cacciatore, R. (n.d.). *Seksuaalisuuden portaat on tunnekasvatusmalli*.
<https://www.raisacacciatore.fi/136>
- Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S. (2016). Seksuaalikasvatus on hankala sana. Teoksessa R. Cacciatore (toim.), *Keho on leikki* (ss. 82–86). Duodecim.
- Cacciatore, R. & Korteniemi-Poikela, E. (2019). *Rakkaus, ilo, rohkeus. Seksuaalisuuden portaat*. Minerva kustannus.
- Hakala, T. (2016). *Eettisyys laadullisessa tutkimuksessa - tutkijan näkökulma* [Pro gradu-tutkielman lisäosa, Tampereen yliopisto] <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201612132789>
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020-a). Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (ss. 75–85). Gaudeamus.
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020-b). Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (ss. 173–176). Gaudeamus.
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020-c). Laadullisen aineiston analyysi. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (ss. 141–144). Gaudeamus.
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020-d). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (ss. 57–60). Gaudeamus.
- KAMK. (n.d.). *Teemoittelu*. Kajaanin ammattikorkeakoulu.
<https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta/Teemoittelu>
- Kangaskoski, H. (2016). Seksuaalikasvatusta päivähoitossa. Teoksessa S. Ingman-Friberg & R. Cacciatore (toim.), *Keho on leikki* (ss. 197–208). Duodecim.
- Kasvun tuki. (n.d.). *Askeleittain/ Pienin askelin*.
<https://kasvuntuki.fi/metodit/askeleittain/>
- Kihlström, M. (2020). *Oikeilla nimillä. Seksuaalikasvatusopas aikuisille*. Kosmos.
- Kinnunen, S. (2001). *Tytöt, pojat ja seksi. Kuinka tuen lapsen seksuaalista kasvua?* Kirjapaja Oy.

- Koskiluoma, K. (2020). *Kehotunnekasvatusta varhaiskasvatukseen*. Talentia-lehti.
<https://www.talentia-lehti.fi/kehotunnekasvatusta-varhaiskasvatukseen/>
- Lindblom-Yläne, S., Paavilainen, E., Pehkonen, L. & Ronkainen, S. (2020). *Tutkimuksen voimasanat*. Sanoma Pro Oy.
- Näpäri, L. (2017). *Haastattelun lajityypit*. Spoken.
<https://spoken.fi/2180/?gclid=EAlaIQobChMI1aSZ27nr7glVhteyCh1cVwg-EAAYAiAAEgJrY D BwE>
- OPH. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. Opetushallitus.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- OPH. (n.d.). *Varhaiskasvatus*. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus>
- Puusa, A. (2020). Näkökulmia laadullisen aineiston analyysiin. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (ss. 145–156). Gaudeamus.
- RajatOn. (2015). *Tutkijan ABC*. <https://rajatontatiedekasvatusta.wordpress.com/tutkijan-abc/>
- Ripattila-Lassi, J. & Vinni, A. (2018). *Lapsi sinä olet ihana. Sukupuolisensitiivinen kehotunnekasvatus varhaiskasvatuksessa* [Opinnäytetyö, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu].
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/154844/Vinni_Anna.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *Mitä laadullinen tutkimus on: lyhyt oppimäärä*. https://www.fsd.tuni.fi/metelmaopetus/kvali/L1_2.html
- Sarajärvi, A. & Tuomi, J. (2013). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Sippel, E. (2019). *Olen ainutkertainen. Lapsen seksuaaliterveydestä sarjakuvin*. Erika Sippel.
- TENK. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettinen lautakunta.
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Vaara, L. (2020). *Seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksessa* [Opinnäytetyö, Lapin ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020110922445>
- Vahtokari, S. (2020). *Alle kouluikäisen lapsen kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus* [Kandidaatin tutkielma, Itä-Suomen yliopisto].

Väestöliitto. (2020). *Turvataidot ja lapsen keho.*

https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/987d8053-a3_turvataitojulistte_selkosuomi_2020.pdf

Väestöliitto. (2021). *Pusuhippaa, lääkkäreilekkejä ja haikaravauvoja -tutkimus.*

<https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2021/06/8ac2e7a6-pusuhippaa-kyselyn-kuvaus.pdf>

Väestöliitto. (n.d.-a). *Mitä on kehotunnekasvatus.*

<https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/vaestoliiton-kehotunnekasvatus/>

Väestöliitto. (n.d.-b). *Lasten kehotunnekasvatus.*

<https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/>

Väestöliitto. (n.d.-c). *Lapsi ja seksuaaliterveys.*

<https://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/seksuaaliterveys/lapsi-ja-seksuaaliterveys/>

Väestöliitto. (n.d.-d). *Seksuaalikasvatus.*

<https://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/seksuaalikasvatus/>

Väestöliitto. (n.d.-e). *Turvataidot.* [https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-](https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/hyvinvointi/turvataidot/)

[kehotunnekasvatus/hyvinvointi/turvataidot/](https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/hyvinvointi/turvataidot/)

Väestöliitto. (n.d.-f). *Materiaalit, mallit ja työkalut.*

<https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/verkkokurssit-ja-materiaalit/materiaalit-mallit-ja-tyokalut/>

Liite 1: Saatekirje

Hyvä vastaanottaja,

Opiskelemme Hämeen ammattikorkeakoulussa sosionomin tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Teemme opinnäytetyömme kehotunnekasvatuksesta varhaiskasvatuksessa huoltajien näkökulmasta. Kartoitamme sähköisen kyselyn avulla huoltajien näkemyksiä ja kokemuksia aiheesta. Tutkimuksen avulla haluamme herättää ajatuksia ja puhetta kehotunnekasvatuksesta.

Opinnäytetyö toteutetaan sähköisenä Webropol-kyselynä, johon kutsumme teidät vastaamaan. Kysely sisältää kolme avointa kysymystä, joten kyselyyn vastaaminen ei vie paljoa aikaa. Vastaaminen on täysin vapaaehtoista, luottamuksellista sekä anonymia. Vastaamalla kyselyyn annat meille luvan käyttää vastauksiasi opinnäytetyössämme.

Tutkimuksen tekemiseen on saatu asianmukainen lupa. Säilytämme ja tuhoamme vastaukset asianmukaisesti HAMK:in ohjeiden mukaan. Opinnäytetyö tullaan julkaisemaan netissä osoitteessa www.theseus.fi.

Vastaukset ovat meille ensiarvoisen tärkeitä, jotta saamme mahdollisemman kattavan kuvan kehotunnekasvatuksesta osana varhaiskasvatuksen arkea. Kiitos jo etukäteen vastauksistanne!

Vastaathan kyselyyn viimeistään 25.4.2021 mennessä.

LINKKI KYSELYYN: <https://link.webpolsurveys.com/S/EFC6A9632FCFE729>

Ystävällisin terveisin,

Kia Korvakangas, kia.korvakangas@student.hamk.fi

Lotta Lähteenmäki, lotta.lahteenmaki@student.hamk.fi

Laura Puronaho, laura.puronaho@student.hamk.fi

Liite 2: Kyselylomake

Kehotunnekasvatus varhaiskasvatuksessa

Kehotunnekasvatus on laajasti lapsen hyvinvointia koskeva kokonaisuus, joka sisältää pienten lasten seksuaali- ja turvataitokasvatuksen. Kehotunnekasvatus on lapsentasoista tietoa lapsen omasta kehosta, tunteista ja oikeuksista. Sen tavoitteena on saavuttaa myönteinen kehoitsetunto sekä kehonkuva ja hyvä tunne omaa kehoa kohtaan. Lapsi oppii kehotunnekasvatuksen avulla hyväksymään erilaisuuden, arvostamaan erilaisia kehoja sekä sen, että kaikista tunteista saa puhua ja jokaisella tunteet tuntuvat eri tavalla, eri kohdassa kehoa.

Tämän kyselyn tavoitteena on kerätä tietoa huoltajien näkökulmasta kehotunnekasvatuksesta varhaiskasvatuksen arjessa.

1. Onko lapsesi?

- Metsurit-ryhmässä
- Timpurit-ryhmässä
- Nikkarit-ryhmässä
- Lautturit-ryhmässä

2. Miten kehotunnekasvatus näkyy mielestäsi varhaiskasvatuksen arjessa tällä hetkellä?

3. Kuinka toivot kehotunnekasvatuksen näkyvän varhaiskasvatuksen arjessa?

4. Millaisia ajatuksia kehotunnekasvatus sinussa herättää?

Kiitos vastauksestasi!

Liite 3: Aineistonhallintasuunnitelma

AINEISTON HANKINNAN MENETELMÄT JA AINEISTON MUOTO

Aineisto kerätään Akaan kaupungin Sahurin päiväkodin lasten huoltajilta. Päiväkodissa on neljä eri ryhmää; Nikkarit (1-2-vuotiaat), Metsurit (2-3-vuotiaat), Lautturit (3-5-vuotiaat) sekä Timpurit (5-vuotiaat). Aineistohankinta menetelmänä on sähköinen kyselylomake (Webropol). Kyselylomake sisältää yhden monivalintakysymyksen sekä kolme avointa kysymystä.

Analysoitava aineisto tulee olemaan tekstiä. Kyselyssämme ei kerätä henkilötietoja tai mitään, mistä voisi tunnistaa, kuka kyselyyn on vastannut. Kysely on täysin anonyymi ja kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista.

AINEISTOJEN SÄILYTYS OPINNÄYTETYÖPROSESSIN AIKANA

Tutkimusaineisto tallennetaan ja säilytetään kaikkien tekijöiden henkilökohtaisilla P-aseilla. Aineistoa pääsevät käsittelemään ainoastaan tekijät. Koska kysely on tehty Webropol-sivustolla, on kyselyyn pääsy ainoastaan Kia Korvakankaalla. Vastaukset siirretään Webropol-sivustolta Word-tiedostoon, jonka jälkeen ne säilytetään jokaisen henkilökohtaisella P-aseilla.

AINEISTOJEN KÄSITTELY OPINNÄYTETYÖN VALMISTUTTUA

Kerättyä aineistoa käytetään ainoastaan tässä opinnäytetyössä ja tutkimuksessa. Tämän jälkeen aineisto tuhoetaan asianmukaisesti vuoden kulutta opinnäytetyön hyväksymispäivästä. Siihen asti aineistoa säilytetään tutkimuseettisten periaatteiden mukaisesti tekijöiden henkilökohtaisilla P-aseilla.